

українському соціумі. Значний інтерес становить собою можливість створення в політичній системі нашої країни «просторів ізоляції».

Список використаних джерел

1. Зайдель М. І. Сучасні та постмодерністські концепції природи та еволюції влади / М. І. Зайдель // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Х.: Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – №912: сер. «Питання політології», Вип.17. – С.49–55.
2. Утюж І. Г. Принципи постмодернізму в освіті / І. Г. Утюж // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – Вип.56. – С.63–72.
3. Копилов В. О. Влада – експлікація ортодоксального реляціоніста / В. О. Копилов // Гуманітарний часопис. – 2007. – №2. – С.84–98.
4. Петровський П. М. Цінність гуманітарної методології постмодернізму для демократичного врядування / П. М. Петровський // Філософські дослідження. Збірник наукових праць. – Луганськ, 2011. – С.216–227.
5. Жуковский А. Г. Постмодернизм в политологии: методологические возможности в исследовании политических процессов / А. Г. Жуковский // СИСП. – 2011. – №4. – С.93–106.
6. Севрук І. І. Дисципліна як універсальна технологія влади / І. І. Севрук // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. – 2016. – Вип.47 (2). – С.31–39.
7. Титаренко Т. М. Особистісні практики конструювання життя зміна фокусування / Т. М. Титаренко // Педагогічна і психологічна наука в Україні: зб. наук. праць: в 5 т. Т.2: Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. – К.: Педагогічна думка, 2012. – С.175–186.
8. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть [пер. с фр. С. Н. Зенкина] / Жан Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. – 387 с.
9. Делез Ж. Переговоры [пер. с франц. В. Ю. Быстрова] / Жиль Делез. – Санкт–Петербург: Наука, 2004. – 308 с.
10. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы [пер. с франц. В. Наумов] / Мишель Фуко. – М.: Ad Marginem, 1999. – 480 с.

References

1. Zaidel M. I. Suchasni ta postmodernistski kontseptsii pryrody ta evoliutsii vlady / M. I. Zaidel // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. – Kh.:Vydavnytstvo KhNU im. V. N. Karazina. – 2010. – №912: ser. «Pytanniapolitolohii», Vyr.17. – S.49–55.
2. Utiuzh I. H. Pryntsyppu postmodernizmu v osviti / I. H. Utiuzh // Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2014. – Vyr.56. – S.63–72.
3. Kopylov V. O. Vlada – eksplikatsiia ortodoksalnoho reliatsionista / V. O. Kopylov // Humanitarnyi chasopys. – 2007. – №2. – S.84–98.
4. Petrovskiy P. M. Tsinnist humanitarnoi metodolohii postmodernizmu dlia demokratychnoho vriaduvannia / P. M. Petrovskiy // Filosofski doslidzhennia. Zbirnyk naukovykh prats. – Luhansk, 2011. – S.216–227.
5. Zhukovskiy A. G. Postmodernizm v politologii: metodologicheskie vozmozhnosti v issledovanii politicheskikh protsessov / A. G. Zhukovskiy // SISP. – 2011. – №4. – S.93–106.
6. Sevruc I. I. Dystsyplina yak universalna tekhnolohiia vlady / I. I. Sevruc // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Filosofii. – 2016. – Vyr.47 (2). – S.31–39.
7. Tytarenko T. M. Osobystisni praktyky konstruiuvannia zhyttia zmiana fokusuvannia / T. M. Tytarenko // Pedahohichna i psykholohichna nauka v Ukraini: zb. nauk. prats: v 5 t. T.2: Psykholohiia, vikova fiziolohiia ta defektolohiia. – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – S.175–186.
8. Bodriyiar Zh. Simvolicheskii obmen i smert [per. s fr. S. N. Zenkina] / Zhan Bodriyiar. – M.: Dobrosvet, 2000. – 387 s.
9. Delez Zh. Peregovoryi [per. s frants. V. Yu. Byistrova] / Zhil Delez. – Sankt–Peterburg: Nauka, 2004. – 308 s.
10. Fuko M. Nadzirat i nakazyivat. Rozhdenie tyurmyi [per. s frants. V. Naumov] / Mishel Fuko. – M.: Ad Marginem, 1999. – 480 s.

Osadcha I. A., advocate, Senior Lecturer, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), pravnic@ukr.net

Anhelov G. V., Candidate of Historical Sciences, Professor, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), sfpkafedra@gmail.com

Government of the society and power in the works of postmodernists

The article is devoted to the analysis of the leading postmodern approaches to the problem of governance and power. The works of Ukrainian and foreign researchers on this topic are analyzed. It is determined that one of the key aspects of political power, from the point of view of postmodernists, is the issue of representation. Sufficient attention is also paid to the understanding of alienation of a person which was developed by direction of postmodernists. Described in detail a society of control by G. Deleuze, as well as his fundamental idea of isolation spaces. It is concluded that most of the postmodern concepts of power and government appeal to the crisis of rationalism, criticism of existing political order, alienation of a person from society and from himself. In addition, the author of the article points out that the technological aspect of power is emerging on the political agenda. It largely determined by the rapid development of modern information technologies.

Keywords: management of society, postmodernists, information technologies.

* * *

УДК 141.7:316.334

Пастушенко О. В.,

кандидат філософських наук, доцент, Одеська державна академія будівництва та архітектури (Україна, Одеса), gileya.org.ua@gmail.com

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПОНЯТЬ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ТА ПРАВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дефініції інституту та інституціоналізації в різних науках відрізняються одна від одної. Особливою мірою це стосується філософського осмислення інституціоналізації влади та права (йдеться про інституційні категорії влади та права). Стаття має на меті вивчення існуючих визначень інститутів обох соціальних феноменів у філософській науці. констатовано, що сучасна система права вирізняється власною прагматичністю, намаганням пристосуватись до справедливих суспільних потреб. Стаття присвячена аналізу адаптаційних умов щодо феномену соціального інституту стосовно владних та правничих особливостей сучасного українського суспільства. Це означає, що з'являється все більше представників правничої системи, які приймають рішення не тільки в міру справедливості, але й максимально адекватні суспільним очікуванням. Пропонується аналіз порівняння та взаємопроникнення цих інститутів як філософська концепція. Представлено висновок, що визначення ключових філософських особливостей інституціоналізації влади та права характеризує ці особливості як групу філософських положень, які складають певне ціле з точки зору суб'єкта регулювання, тобто – сукупність таких владних та правничих норм, носіями яких є інституціональні чинники.

Ключові слова: влада, інституціоналізація, категорія, право, соціальний ефект.

Термін «інститут» використовується не лише в розмовних аспектах, але й в багатьох галузях науки. Це створює проблеми, пов'язані з визначенням поняття інституціоналізації з різних точок зору. Часто ці значення зміщуються, і складно визначити тематичний діапазон поняття, що додатково збільшує труднощі, пов'язані з належним розумінням інституту та інституціоналізації в різних науках. Більшість непорозумінь виникають з різних визначень інституту та інституціоналізації насамперед у полі філософського розуміння цих понять.

Стаття присвячена аналізу адаптаційних умов щодо феномену соціального інституту стосовно владних та правничих особливостей сучасного українського суспільства. Отже, наше *мета* полягає у необхідності визначити межу та лінії перетину інтересів інституціональних аспектів влади та права у сучасній філософії. А тому *об'єктом статті* вважатимемо інституціоналізацію влади та права. *Предмет статті* – філософські аспекти цієї інституціоналізації.

Виокремлення об'єкта і предмета дозволяє сформулювати постановку завдань даної статті:

- дати гносеологічну характеристику поняттю «інституціоналізація»;
- категоризувати поняття «інститут» та «соціальний інститут»;
- визначити ознаки інституціоналізації влади та права;
- характеризувати характер перетину інститутів влади та права.

Сама концепція інституту походить від латинського слова *institutum* – встановлення [7; 6, с. 264]) і означає стійкий комплекс формальних і неформальних правил, принципів, норм і установок, які регулюють різні сфери людської діяльності та організують їх в систему ролей і статусів, що утворює з них соціальну систему [3, с. 116–117]. Інститут, отже, перетворює *якесь* соціальне дійство на дійство упорядковане, орієнтоване на раціональну мету, на таке, що триває у часі.

Соціальний інститут підпорядковує дію конкретним правилам суспільної гри. Показово, що в цьому сенсі зміст понять соціального інституту і соціальної організації є близьким, але не тотожним. Польський вчений Павел Камінські пише, що «кожний соціальний інститут – це організація (певних дій – *О. П.*), проте не кожна організація – інститут» [11, с. 140].

З інституціональним підходом пов'язані такі поняття, як цінності, норми, соціальна символіка, ритуальність тощо – тобто, йдеться про феномени сукупності культур суспільства, елементом якої виступає соціальний інститут. Поняття соціального інституту підкреслює будь-який соціальний аспект регуляції. Вся концепція досить популярної сьогодні соціальної дії Толкотта Парсонса побудована саме на процесах інституціоналізації. У Парсонса становлення (розвиток) соціальних інститутів відбувається за допомогою дій таких чинників (див.: [11, с. 141]).

По-перше, «актори» (наголос на першому складі), які орієнтовані різним чином в ситуації необхідності взаємодії.

По-друге, орієнтації «акторів» як віддзеркалення структури їхніх потреб, модифікованих інтеріорізованими соціальними взірцями (для прикладу, дуалістичність політики, ерзац–культура тощо).

По-третє, суспільні норми, які виникають у процесі взаємодії, пристосування, орієнтації і які поєднуються з необхідністю вибору, суспільного розвитку, розподілом та обміном суспільних ролей.

По-четверте, суспільні дії як спосіб узгодження орієнтації «акторів» – саме суспільні дії обмежуються спільними суспільними взірцями.

Отже, саме соціальні інститути є гарантом збереження соціальної структури – стійкого зв'язку соціальних відносин між «акторами» як різними соціальними суб'єктами. На нашу думку, саме соціальні інститути є інструментами, засобами, знаряддям діяльності соціального суб'єкта, оскільки «саме останній є реальним джерелом соціального процесу і соціальних змін» [14; 11, с. 143].

Взагалі, інституціоналізація влади являє собою, за німецьким і британським філософом Карлом Маннгеймом, безперервністю (він послуговується терміном «континуум») компромісів між протилежними

інтересами, що зберігає «динамічну рівновагу системи» [5; 12, с. 492–493]. У цьому сенсі різноманітні інтереси можуть не лише брати участь у формуванні влади як соціального інституту, але й оперативно впливати на сам процес прийняття рішень – передусім, у сфері законотворчості та законодавства, тобто – у парламентському та судовому варіантах. Це відбувається насамперед тому, що у сучасному українському суспільстві інститути влади тісно пов'язані з артикуляцією різнобічних соціальних інтересів. Диференціація цих інтересів, звісно, не може автоматично сприяти певній спільній суспільній свідомості.

Втім, останнє – бодай частково – реалізовується тоді, коли дієвою стає така система управління, за якою жоден з тих інтересів, які є в цю мить актуальними для суспільства, не буде проігнорованим. Сучасні демократії як раз і враховують співіснування та взаємопереплетення різних соціальних інтересів, визнають за ними всіма рівні права на артикуляцію та реалізацію цих інтересів. І саме це можна вважати гарантією для вироблення стійкості соціальних інститутів суспільства – тобто певної точки загальної згоди, проти якої не виступатиме принципово жодна з владних еліт.

Демократія – і це загальновідомий постулат – розуміє керування суспільством загальною, вивіреною думкою. За великим рахунком, використовуючи методи компромісів та уступок, можна досягнути суттєвого рівня демократизації управління суспільством. Проте для подібної – в чомусь утопічної – картини є необхідним виконання двох умов. Перша умова: створення в суспільстві таких соціальних обставин, за яких громадяни можуть вільно і безперешкодно обирати всі гілки влади. Друга умова: інститути влади повинні відслідковувати суспільну свідомість і враховувати її при прийнятті рішень.

Можна констатувати (див.: [1, с. 29]), що саме поняття демократії має декілька змістових відтінків. Це:

по-перше, визначення демократії як форми організації держави, коли влада належить не групі осіб, а всім громадянам, які користуються рівними правами на управління державою (у цьому контексті нас цікавить проблема суспільно-політичного розподілу функцій та повноважень соціальних інститутів);

по-друге, визначення демократії як форми облаштування будь-якої організації, що заснована на рівноправності всіх її членів (у цьому контексті нас цікавлять ті рамки повноважень, які делегуються окремим соціальним інститутам);

по-третє, визначення демократії як форми ідеалу суспільного устрою, певного типу світогляду (у цьому контексті нас цікавить місце інституціоналізації права у загальній картині формування демократичних світоглядів – можливо, трохи ідеалістичній).

Взагалі, неможливо перерахувати навіть найбільш часто вживані дефініції поняття «демократія». І не лише тому, що в різних суспільних системах демократія інтерпретується неоднаково, але й тому, що будь-яка держава з будь-яким режимом вважає себе демократичною, хоча з усіх незалежних держав реально демократичними можна вважати декілька десятків. Проте й вони є далекими від ідеалу демократії – принаймні, значна частка населення там приречена на маргіналізацію. Існує поняття генези як істинних

демократій, так і таких суспільств, що лише називали (і продовжують називати) себе демократичними.

Результатом конкретних дій влади виступає державне управління. Це – процес, який є свідомим впливом на соціальні інститути суспільства з метою організації та оптимізації їхньої діяльності. На думку болгарського філософа Марко Маркова, сам процес державного управління складається з цілої низки процедур та операцій [2, с. 54–56]. Російський вчений Юрій Тіхоміров адаптував ці процедури до контексту інституціоналізації влади [4]. Наведемо його думки – це буде цікаво та корисно тим більше, що наші роздуми розглядатимуться крізь призму інституціональних спроможностей права.

Процедура перша: формулювання мети дій влади як соціального інституту. Для складних соціальних систем актуалізується проблема поліваріантності розвитку дій влади. Саме від того, які контексти політично-соціального гатунку оточують інститут влади, залежатиме напрямок владних дій.

Процедура друга: прийняття рішення владою як соціальним інститутом. Мається на увазі діяльність з усеосяжного опрацювання та охоплення низки операцій, завдяки яким інформація, що містить опис стану об'єкта, трансформується в інформацію, що оперує діями по відношенню до цього об'єкта. Початком такої процедури може слугувати визначення проблемної ситуації, сутність якої полягає у протиріччя між вимогами до системи та рівнем її функціонування. Цей аналіз у кінцевому результаті переростає в конкретизацію проблеми, що потребує вирішення.

Процедура третя: організація соціальної дії. Йдеться про мобілізацію людських, матеріальних та фінансових ресурсів на реалізацію мети, що відповідає сутності першої процедури. Основними операціями тут є розподіл конкретних завдань між виконавцями, ідеологічне забезпечення – або, радше, переконання зацікавлених осіб у правильності та необхідності саме цього рішення, координація та регулювання його виконання, контроль.

Процедура четверта: аналіз отриманих результатів. Юрій Тіхоміров пише про те, що ця функція є ключовою у державному управлінні, оскільки всі решта функцій «служать або як підготовка до прийняття оптимальних рішень, або створення умов для їхньої послідовної реалізації» [4, с. 20–21].

Якщо підсумувати усе наведене вище, необхідно увагу на чотири найбільш характерні ознаки філософського чинника інституціоналізації права. Саме ці ознаки дозволяють нам стверджувати, що сучасне право в Україні набуло статусу соціального інституту.

Першою ознакою інституціоналізації права коректно вважати набуття ним цілковитого не лише конституційного, але й атрибутивного автономного статусу. Найбільш характерними для сучасного права України стали небували за розмахом процеси верховенства права, встановлення набагато більш справедливих порівняно з минулими періодами історії незалежної України правових норм. Феномен «інституціоналізація права» діє за законами справедливого правосуддя; звернемо увагу на те, що особливо відчутно це стосується недержавної форми правничої допомоги (приватні адвокатура, консультації, юридичні приймальні тощо). Відбулись різкі зміни у структурі судочинства, що

суттєво вплинуло не лише на формування суспільної свідомості, розширило ареал впливу справедливого судочинства на суспільство. Найбільш типові ознаки автономних особливостей сучасного судочинства у контексті його інституціоналізації можна сформулювати таким чином.

По–перше, проголошується верховенство політичної незаангажованості права, яке артикулюється двома способами. Перший спосіб: прямий прояв політичної, партійної, фінансової та іншої структурної незалежності права, коли суд часто відмовляє у позовах впливовим політичним чи владним структурам. Другий спосіб – непрямий прояв своєї незалежності, коли застосування судів присяжних дає можливість опосередковано відмежуватись від тих судових рішень, які є справедливими, але дражливі для ладних представників.

По–друге, сучасна система права вирізняється власною прагматичністю, намаганням пристосуватись до справедливих суспільних потреб. Це означає, що з'являється все більше представників правничої системи, які приймають рішення не тільки в міру справедливості, але й максимально адекватні суспільним очікуванням.

Другою ознакою інституціоналізації права коректно вважати набуття ними можливості передавання правничого досвіду і впливу на суспільство. При цьому сам процес структуризації правничої системи в Україні відбувається на тлі структурованої розмитості самого сучасного українського суспільного буття. Це протиріччя спричиняє суттєву розмаїтість ставлення суспільства до функціонування правничої системи – від неприйняття принципів верховенства права взагалі до його вузько вибіркового сприйняття зокрема. При цьому відзначимо, що за умов повноцінного функціонування конкретний представник правничої системи України стає суттєвим чинником формування суспільної свідомості.

Ризикнемо припустити, що структуризація сучасного права як соціального інституту відбувається у контексті таких вимірів:

по–перше, належність правничого суб'єкта до розряду державних – недержавних та центральних – регіональних – місцевих;

по–друге, здійснення конкретним правничим суб'єктом певної стратегії діяльності.

Проблему врахування суспільної свідомості як засади конфліктності стосунків влади і права у контексті інституціоналізації права не можна ігнорувати, оскільки багатогранність та складність формування і функціонування саме суспільної свідомості дають підстави виокремити структурованість правничих суб'єктів, які мають на меті формування суспільного сприйняття усієї правничої системи України. А якщо при цьому врахувати завдання і методи формування суспільної свідомості, то стає зрозумілим, що сама суспільна свідомість є елементом відповіді на діяльність правничої системи та її окремих суб'єктів.

Третьою ознакою інституціоналізації права коректно вважати зміни всередині структури правничих суб'єктів. Ці зміни полягають у постанні двох надзвичайно цікавих явищ.

По–перше, зміни у ставленні представників системи до виконання своїх професійних обов'язків у контексті стану і розвитку соціальних інститутів суспільства взагалі (влади, економіки, політики, мас–медіа тощо).

Тобто процес впливу права на суспільство з метою формування почуття справедливості не закінчується власне на чинниках правничих суб'єктів, а здійснює новий цикл, робить суспільство співучасником і суб'єктом будь-якого правничого процесу. Подібний новий цикл впливу здійснюється зі зміненими потребами, на які орієнтовані діяльність як інституціоналізованої влади, так і правничих суб'єктів, які приймають (чи повинні приймати) рішення у правовому, а не у політичному полі. Мається на увазі те, що на прагматичність правничої системи впливає прагматичність запитів суспільства.

По-друге, структуризація самого суспільства. Суспільство формується і зумовлює своє функціонування насамперед соціополітичними характеристиками, виходячи як з унітарності України, так і з українських регіонів, в межах яких здійснюється, зізнаємось чесно, різна за ступенем кваліфікації та компетентності правничі практика.

Четвертою ознакою інституціоналізації права коректно вважати актуалізацію визначальних функцій права: окрім законодавчої, ще й інформативної, емотивної та поведінкової. Сучасні організація та функціонування в Україні правничих суб'єктів свідчать на користь того, що центральні правничі органи та структури використовують здебільшого інформативну функцію, регіональні правничі органи та структури – поведінкову, вольову функцію. За умов збалансованої ситуації емотивна функція за ступенем прояву притаманна однаково як центральному, так і регіональному правничим органам та структурам. Коли ж виникає конфліктність або загострення стосунків чи то внутрішньо-, чи то зовнішньо структурних в межах правничої системи України, то емотивна функція висувається на передній план. Подібна фіксація сучасних особливостей інституціоналізованого права в Україні дає підстави твердити про виокремлення феномену правничої маніпуляції, яка в період суспільних трансформацій стає головним чинником тиску в межах різноманітних правничих практик.

Висновок. Як висновок, зазначимо, що визначення ключових філософських особливостей інституціоналізації влади та права характеризує ці особливості як групу філософських положень, які складають певне ціле з точки зору суб'єкта регулювання, тобто – сукупність таких владних та правничих норм, носіями яких є інституціональні чинники. Подібне осмислення феноменів інституту та інституціоналізації сумісно з розумінням філософським, хоча останнє більш значною мірою поширюється на неформальні інститути суспільства, взаємодоповнюючі та розширюючи формальні інститути, а іноді і входячи у протиріччя з ними.

Проте філософське осмислення інституціоналізації влади та права дозволяє припустити, що інституціональні норми вимагають спеціальних процедур аналізу цих феноменів. Це, власне, і збігається з філософським розумінням інституціоналізації, адже соціальні структури є таким соціальним ефектом, який призводить до формування нормативної структури, тобто таких моделей, правил, норм чи цінностей, установи яких створюються людьми і впливають на людей та їхню діяльність і є джерелом цінностей, які варто сприймати як суспільне надбання.

Наукові перспективи дослідження окресленої у статті проблеми пов'язуємо із визначенням інституціоналізації кластерних інституцій – юридичних, економічних соціологічних тощо. Філософське осмислення поняття інституту в тому сенсі, яким він реально оперує, дозволить систематизувати знання про інституціоналізацію багатьох суспільних феноменів.

Список використаних джерел

1. Мальцев В. А. Демократические основы политической жизни общества // Социально–политический журнал. – 1993. – №7. – С.29–35. // Mal'cev V. A. Demokraticheskie osnovy politicheskoy zhizni obshhestva // Social'no–politicheskij zhurnal. – 1993. – №7. – С.29–35.
2. Марков М. Технология и эффективность социального управления. – М.: Экономика, 1990. // Markov M. Tehnologija i jeffektivnost' social'nogo upravljenja. – М.: Jekonomika, 1990.
3. Современная западная социология: Словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. // Sovremennaja zapadnaja sociologija: Slovar'. – М.: Sov. jenciklopedija, 1990.
4. Тихомиров Ю. Управленческое решение. – М.: Наука, 1987. // Tihomirov Ju. Upravlencheskoe reshenie. – М.: Nauka, 1987.
5. Arrow K. J. Essays in the theory of risk–bearing. Amsterdam: North–Holland Publishing company, 1974. – 178 p.
6. Eaman Foss A. Channels of Influence. – Toronto: University of Toronto Press, 1994.
7. Furubotn E. G., Richter R. Institutions and Economic Theory: The Contribution of the New Institutional Economics, The University of Michigan Press. – Michigan, 1997.
8. Hayek F. A., Law, Legislation and Liberty, Vol.1, University of Chicago Press. – Chicago, 1973.
9. Hodgson G. M., Economics and Institutions, Polity Press, Cambridge – Oxford 1996 Hodgson G. M., «Institutional economics», International Encyclopedia of Business and Management, (red. Malcolm Warner). – London – New York, 1996.
10. Hurwicz L. Different Approaches to the Economic Analysis of Institutions: Concluding Remarks, Furubotn E. G., Richter R., The New Institutional Economics, J. C. B Mohr (Paul Siebeck). – Tuebingen, 1984.
11. Kaminski M. Instytucie i organizacje. – W–wa, 1991.
12. Mannheim Karl. Mensch und Gesellschaft im Zeitalter des Umbaus.
13. North D. C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance, Cambridge University Press. – Cambridge, 1990.
14. North D. C. Transaction Costs, Institutions and Economic History, E. G. Furubotn, R. Richter, The New Institutional Economics, J. C. B Mohr (Paul Siebeck). – Tuebingen, 1984.
15. Veblen T. The Place of Science in Modern Civilisation and Other Essays. – New York, 1919.
16. Williamson O. Economic Institutions: Spontaneous and Intentional Governance / O. Williamson // Journal of Law, Economics and Organization. – 1991. – №7. – P.159–187.
17. Williamson O., Market and Hierarchies: Analysis and Anti–Trust Implications: A Study in the Economics of Organization, The Free Press. – New York, 1975. – P.548–577.

Pastushenko O. V., candidate of philosophy, Odessa State Academy of civil engineering and architecture (Ukraine, Odessa), gileya.org.ua@gmail.com

Philosophic aspects of the concepts of institutionalization of power and law: problem statement

The definitions of the institution and institutionalization in different sciences differ from each other. This is especially true of the philosophical understanding of the institutionalization of power and law (this refers to the institutional categories of power and law). The research paper aims at studying the existing definitions of the institutions of both social phenomena in philosophical science. It is stated that the modern system of law is characterized by its own pragmatism, its attempt to adapt to fair social needs. The research paper deals with the analysis of adaptation conditions concerning the phenomenon of the social institution in relation to the power and legal features of the modern Ukrainian society. This means that there is an increasing number of representatives of the legal system who make decisions not only fair within reasonable limits, but also as adequate as possible to social expectations. The analysis of comparison and interpenetration of these institutions as a philosophical concept is suggested. The conclusion is made that the definition of key philosophical features of the institutionalization of power and

law characterizes these features as a group of philosophical provisions, which form a certain whole from the point of view of the subject of regulation, that is, the set of such power and legal norms with institutional factors being their carriers. It is noted that the understanding of the phenomena of the institution and institutionalization is consistent with the philosophical understanding, although the latter applies more to the informal institutions of society, complementing and expanding formal institutions, and sometimes contradicting them. By the most important sign of rule-of-law state, as the index of its formation, comes out the state of the lawful culture of society, which is in many respects determined by the level of legal conscience. Legal conscience belongs to the most significant categories of social philosophy. Primary attention the author accentuates on the transformation of the legal conscience of society, lawful socialization, social mood, spirituality of contemporary society, deformation of lawful consciousness.

Keywords: power, institutionalization, category, law, social effect.

* * *

УДК 159.922

Мелентьева Т. Н.,

кандидат философских наук, доцент, доцент
кафедры философии и социологии, Национальный
фармацевтический университет (Украина, Харьков),
Vjbcttdf27.5@gmail.com

КОРПОРАТИВНАЯ КУЛЬТУРА В РАМКАХ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Проанализировано понятие корпоративной культуры, рассмотрены элементы корпоративной культуры. Уделено внимание типам структур управления организацией. Корпоративную культуру рассмотрено с различных точек зрения, в широком и узком смысле; в аксиологическом, культурном и психологическом аспектах. Рассмотрен комплекс последовательных мер, который можно использовать на соответствующих этапах для оптимизации процесса идентификации сотрудников с организацией.

Ключевые слова: организация, культура, организационная культура, корпоративная культура, ценности.

(статья друкується мовою оригіналу)

В современных условиях функционирования и развития организаций сферы досуга особую значимость приобретает формирование корпоративной культуры, которая становится главным механизмом активизации производственного процесса досуговых учреждений, стимулирующим поиск и реализацию инновационных идей, программ и проектов. Корпоративная культура обладает значительным организационным и педагогическим потенциалом, поскольку позволяет существенно оптимизировать технологический социокультурного менеджмента, а также персонал-технологии менеджмента предприятий сферы досуга. Для обеспечения успешного функционирования предприятия сферы досуга корпоративная культура должна занимать доминирующие позиции и быть принята всеми членами рабочего коллектива. Корпоративная культура во многом совершенствует социально-психологический микроклимат в организациях сферы досуга, способствует повышению профессионального мастерства специалистов.

Данной тематикой занимались следующие ученые: Ж. Годфруа, Дж. Майерса, Р. Ниссбета, М. Альберт, У. Дункан, Ф. Котлер, М. Мескон, Д. Синк, Ф. Хедоури, А. Файоль, В. Г. Афанасьев, О. С. Викханский, А. И. Наумов, А. А. Погорадзе, И. В. Романенко, Е. К. Смирницкий, В. Врумма, Ф. Герцберга, Л. Лайкерта, К. Левина, Д. Мак-Грегора, Д. Макленда, А. Маслоу.

Цель статьи – это обоснование и реализация модели формирования корпоративной культуры в рамках управленческой деятельности.

Понятие «социальная организация» употребляется в трех значениях. Во-первых, это единичное объединение институционального характера, предназначенное для выполнения каких-либо функций. Система выступает как цельный объект, как единая общность, в которой достижение индивидуальных целей становится возможным только через выдвигание и достижение общих целей. Коллективное целедостижение порождает необходимость иерархии в управлении (органы власти, ассоциации, предприятия).

Во-вторых, деятельность по разделению функций, координации, когда организация – это целенаправленное влияние на объекта, что предполагает наличие фигуры организатора и тех, кто организует. В этом значении совпадает с пониманием управления.

В третьих для характеристики ступени упорядоченности объекта, т.е. для выявления его структуры и типа связи целого и его частей. В данном значении этот термин употребляется для обозначения организованных и неорганизованных систем, формальных и неформальных организаций.

Типы структур управления организацией. В современной теории менеджмента выделяют два типа управления организациями: бюрократический и органический.

Исторически первым сформировался бюрократический тип. Соответствующую концепцию подхода к построению организационных структур разработал в начале XX столетия немецкий социолог Макс Вебер. Он предложил нормативную модель рациональной бюрократии, кардинальным образом менявшую ранее действовавшие системы коммуникации, отчетности, оплаты труда, структуры работы, отношений на производстве. В основе этой модели – представление о предприятиях как об «организованных организациях», предъявляющих жесткие требования, как к людям, так и к структурам, в рамках которых они действуют.

Можно выделить следующие основные положения нормативной модели рациональной бюрократии таковы: 1) четкое разделение труда, использование на каждой должности квалифицированных специалистов; 2) иерархичность управления, при которой нижестоящий уровень подчиняется и контролируется вышестоящим; 3) наличие формальных правил и норм, обеспечивающих однородность выполнения менеджерами своих задач и обязанностей; 4) дух формальной обезличенности, характерной для выполнения официальными лицами своих обязанностей; 5) осуществление найма на работу в соответствии с квалификационными требованиями к данной должности, а не с субъективными оценками.

Бюрократические структуры управления показали свою эффективность, особенно в крупных и сверхкрупных организациях, в которых необходимо обеспечивать слаженную четкую работу больших коллективов людей, работающих на единую цель. Эти структуры позволяют мобилизовать человеческую энергию и кооперировать труд людей при решении сложных проектов, в массовом и крупносерийном производстве. При этом бюрократический тип структуры не способствует росту потенциала людей,